

IVN Natuurpad Landgoed Prattenburg.

Een wandeling van de Afdeling IVN Veenendaal- Rhenen in samenwerking met Landgoed Prattenburg.

Start- en eindpunt.

Parkeerplaats "Groene Entree Prattenburg". Schuin aan de overkant van restaurant "3 Zussen", Kerkewijk-zuid 115, Rhenen, grens Veenendaal. Zie routekaartje. Coördinaat: N 52 00.424 E 005 32.211.

Afstand en tijd.

6,5 km, ongeveer 2 uur. U kunt de route volgen langs de vierkante paaltjes met groene kop. Na punt 10 kunt u de wandeling inkorten tot 4,5 km, ongeveer 1,5 uur.

Samenvatting.

De rondwandeling voert door een gevarieerd, heuvelachtig bosgebied met prachtige beukenlanen, een mooi smeltwaterdal, een droge sprengenbeek met een sprengkop en een goed onderhouden heideveld.

Kaartje en GPS- route.

Bij deze wandeling hoort een wandelkaart, een kaart om het startpunt te bereiken en een gps- route. Naast de route zijn codenummers (gr 1...) geplaatst die naar de tekst verwijzen.

Overige informatie.

Het particuliere landgoed Prattenburg is totaal 430 ha groot.

Ook het huis Prattenburg, park, bijgebouwen, boerenhoeven en personeelswoningen behoren er toe. De gebouwen zijn aangemerkt als rijksmonument. Lees meer over dit landgoed op www.prattenburg.nl.

De hond mag mee, maar wel aan de lijn. De oude oprijlaan en de verkeersluwe Cuneralaan zijn geschikt voor kinderwagens en scootmobiel.

Tips.

U kunt ook een ommetje van enkele kilometers maken over de oude oprijlaan en de Cuneraweg langs het kasteel.

Voor alle zekerheid: controleer uzelf na de wandeling op "teken" .

Verzoek.

We stellen het erg op prijs indien u opmerkingen over de route wilt sturen naar natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl of info@prattenburg.nl

IVN en het Landgoed Prattenburg wensen u een prettige wandeling!

Start IVN Natuurpad Landgoed Prattenburg.

- *U volgt de vierkante paaltjes met groene kop.*
- *Ga vanaf de parkeerplaats "groene entree prattenburg" naar links, over asfaltweg.*
- *Vervolgens eerste pad rechts, door een hekje, het bos in.*
- *Einde pad rechts.*

1. Oude oprijlaan van Huis Prattenburg.

U loopt nu over de oude oprijlaan van Kasteel Prattenburg. In de winterperiode 2007-2008 is de oude oprijlaan hersteld. In een brede strook ter weerszijden van het pad zijn Amerikaanse eiken gekapt en is de struik- en kruidlaag verwijderd om de nieuw in te planten bomen beter als laan te laten uitkomen. Alleen bij het weiland is de beplanting onderbroken om recht te doen aan de zichtas vanuit, maar ook naar het kasteel. De naam Prattenburg verwijst naar de voedselarme bosgrond (pratten = niet goed willen groeien). Het tegenwoordige kasteel is in 1887 gebouwd op de fundamenten van een reeds vele eeuwen bestaand vierkant stenen huis/boerderij met twee verdiepingen.

- *Waar de oprijlaan naar het kasteelpark afbuigt, gaat u rechtdoor.*
- *Bijna onmiddellijk daarna slaat u op de kruising linksaf, de heuvel op.*

2. Uitgedund beukenbos.

Nadat u linksaf bent geslagen ziet u links een uitgedund beukenbos. Op meer open plekken verloopt de vertering van het afgevallen blad sneller. Een beuk kan zich dan langs natuurlijke weg verjongen. Tevens krijgen andere soorten meer kans zich te vestigen of uit te breiden zoals de varens. Rottende bladeren en leem kunnen de bodem voedselrijker maken. In combinatie met voldoende licht kunnen op open plekken of langs de bosranden planten groeien zoals brandnetel, braam, hondsdrif en klein springzaad.

3. Houtwal.

Op de grens van genoemd beukenbos en een open gekapte vlakte treft u een opgeworpen aarden wal aan. Zulke wallen werden vroeger beplant met struiken en vaak zomereiken om perceelsgrenzen af te bakenen. In de tijd dat er nog schapen liepen diende de houtwal tevens als veekering. Om de beplanting zo dicht mogelijk te houden werden de bomen periodiek (om de 7-10 jaren) afgezaagd. Het afgezette hout kon onder andere voor de bakkersoven worden gebruikt. De oorspronkelijke wal is met hulp van vrijwilligers voor een deel weer hersteld. Indien u nog even terugkijkt, heeft u nog een aardig zicht op de oude oprijlaan met aan het eind de gevel van één van de boerderijen van het landgoed, de Cunerahoeve.

- *U loopt een kleine 400 m de heuvel op en neemt op het eerste kruispunt een scherpe bocht naar rechts.*

4. Open plek/kapvlakte.

U bent inmiddels langs enkele open gekapte plekken gelopen. Hier kunnen nieuwe bomen ingeplant worden voor de houtproductie. Maar ook kunnen bomen zich spontaan verjongen, waardoor een menging met meer boomsoorten kan ontstaan. Links groeien vooral jonge dennen- en sparrenbomen, en verderop rechts lariksboompjes. Afhankelijk van het seizoen ziet u hoe vooral de adelaarsvaren zich hier kunnen uitbreiden. Deze varen verbreidt zich voornamelijk middels wortelstokken en kan daardoor sterk in de kruidlaag gaan domineren. Omgewaaide of dode bomen laat men regelmatig liggen ter wille van de biodiversiteit van het bos. Insecten die in dood hout leven en jaren nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen hebben er een stabiel microklimaat.

- *Op viersprong rechtsaf.*

5. Monocultuur versus gemengd bos.

Rechts van het pad bevond zich een dicht sparrenbos, waarvan nu nog maar een deel over is. Het gekapte deel is omgeploegd en ingeplant. In dit geval met zomereik en Japanse lariks. Enkele berken en grove dennen zijn nog blijven staan. Er wordt gestreefd naar een gemengd bos waarbij het voortbrengen van hout van belang blijft. Het wordt spannend hoe zich dit gaat ontwikkelen: worden de zomereiken teveel aangevreten door het wild of overleven ze het? Naarmate het bos gevarieerder wordt van soortensamenstelling en structuur kunnen we er meer vogelsoorten verwachten.

Een voorbeeld van een meer gevarieerd bos is zichtbaar aan de linkerkant van het pad. Merk ook het verschil op de onderbegroeiing van vergeleken met het sparrenbos.

- *Op Y-splitsing rechtsaf.*
- *Eerste pad links.*

6. Dennen-plantage.

Jaren geleden is het perceel, dat u na enigen tientallen meters aan uw rechterhand ziet, omgeploegd om er naaldbomen te kunnen planten. Daardoor kon het in de bodem aanwezige zaad van de struikheide massaal ontkiemen. Sindsdien hebben er zich geleidelijk steeds meer soorten planten en dieren gevestigd, die aan schrale heidevegetaties zijn gebonden. Naarmate de grove dennen groter zijn geworden en meer schaduw geven zijn de heidesoorten steeds meer verdwenen. Dat ging ten koste van de lokale biodiversiteit.

- *Op splitsing links.*

Nestkastjes.

Op de plaats waar het pad naar links afbuigt zijn jaren geleden door jongeren van IVN nestkastjes aan bomen bevestigd om vogels die in hollen broeden, zoals koolmees, pimpelmees en bonte vliegenvanger, een nestplaats te bieden. Dit kan de vogels helpen in een bosperceel waar weinig natuurlijke holten aanwezig zijn. Zouden de nestkastjes wel worden gebruikt nu ze zo laag hangen? Onder natuurlijke omstandigheden broeden ze in holten, die door spechten op grotere hoogte in bomen zijn uitgehakt. Naarmate er meer oude bomen (met holten) in het bos blijven staan zijn minder nestkasten nodig voor het in stand houden van gezonde populaties.

- *Op eerste kruising rechtdoor.*
- *Op tweede kruising linksaf.*

7. Erosiedal.

Het pad daalt sterk en u gaat door een geul lopen die door de uitschurende werking van smeltwater is gevormd. De vorming van de Utrechtse Heuvelrug vond plaats door de stuwende werking van dikke ijsslagen. Toen later ijs en sneeuw massa's gingen smelten, lieten zij dalen en geulen achter.

Links een bos met hoge douglassparren van 40 à 50 jaar oud. Aan de stompen in de bodem kunt u zien dat het bos eens is uitgedund. De hoge kruinen laten nog wat licht door, zodat er nieuwe vegetatie kan groeien. Rechts op de helling een uitgedund dennenbos waar de bosbes (zie 10) kans krijgt zich uit te breiden.

- *Op de vijfsprong het tweede pad rechts, bergopwaarts.*

8. Amerikaanse eik.

We treffen in dit gebied veel Amerikaanse eiken aan. Daar zijn goede redenen voor. Destijds is de Amerikaanse eik, oorspronkelijk afkomstig uit de Verenigde Staten, op veel plaatsen op landgoed Prattenburg aangeplant. De boom groeit goed op zandgrond en levert prima meubelhout. De massale aanplant heeft echter tot gevolg dat hij zich over grote delen van het landgoed heeft verbreid en plaatselijk sterk is gaan domineren ten koste van inheemse soorten. De soort wordt plaatselijk in toom gehouden door bomen te ringen of te kappen. In het laatste geval lopen nieuwe takken op de afgezaagde stam uit. In Prattenburg werden deze takken regelmatig geknipt om ze aan bloemisten te kunnen verkopen. De rode herfstbladeren zijn erg in trek. De soort is gemakkelijk te herkennen aan zijn grote bladeren met spitse punten.

- *Op de vijfsprong rechtdoor of wel tweede pad rechts. Opmerking: deze vijfsprong is niet altijd duidelijk vanwege de bladeren op het pad.*

9. Ondergrond.

Links van het pad ziet u onder de Amerikaanse eiken een dik pakket eikenbladeren liggen. planten en nieuwe bomen er zich moeilijk spontaan vestigen. Ook gebrek aan licht speelt een rol. Desondanks proberen een aantal dennetjes, sparretjes en hier en daar een berk zich te vestigen. U kunt zien in hoeverre dit gelukt is. Rechts ziet u twee generaties douglassparren.

10. Douglasbos.

In een donker douglassparrenbos kunnen weinig soorten leven. Kruidachtige planten en jonge bomen zien we hier voornamelijk op open plekken. Ook percelen die beplant zijn met een boomsoort die voldoende licht doorlaat, zoals Japanse lariks en grove den bezitten een ontwikkelde kruidlaag.

Blaauwe bosbes komt hier massaal voor. De groenachtige-rose bloempjes van de blauwe bosbes vormen een rijke nectarbron voor insecten met een lange tong, zoals hommels. De eivormige blaadjes vallen in de late herfst af, in tegenstelling tot de rode bosbes welke ook 's winters groen blijft. In de late zomer en in de herfst doen allerlei soorten vogels zoals de houtduif en de lijster en zoogdieren zoals de bosmuis, vos en boomarter zich te goed aan de zoete, zwart-blaauwe bessen. Ook wij eten ze graag. De rijpe bessen bevatten vitamine B en C en zijn een goed middel tegen ingewandstoornissen.

- *Op de vijfsprong het tweede pad schuin naar rechts.*

Routeverkorting (4.5 km):

- *(Neem op voornoemde vijfsprong het tweede pad schuin naar links*
- *eerste pad rechts*
- *eerste pad links*
- *eerste kruising rechtdoor*
- *voor het vervolg zie de routebeschrijving na punt 15).*

11. Solkuil.

Op de plaats waar u nu staat was vroeger een sprengkop (een gegraven bron). Hier kwam het kwelwater uit de grond en ging door de geul, die destijds in een smeltwaterdal is gegraven, naar beneden. Waarschijnlijk was deze beek bedoeld om Elst van helder bronwater te voorzien. Deze plek wordt nu nog de Solkuil genoemd. Sol is een met water en modder gevulde kuil.

- *Bij huis: rechtdoor.*
- *Daarna links aanhouden.*

- *Bij kruising rechtdoor.*

12. Micro-reliëf.

Oude omgewaaide bomen geven op kleine schaal reliëf aan het terrein. Van de vrij gekomen kale grond kunnen gravende insecten, zoals graafbijen, profiteren.

Verder kan het dode hout van de berkenstam vol leven zitten ("dood hout leeft").

De berken die nog overeind staan zullen op den duur worden verdrongen door beuken en Amerikaanse eiken, hoewel deze vaak gekapt worden.

- *Eerste pad rechts.*

13. Heide.

Staande onder de beuk aan de rand van het heideveld heeft u een mooi uitzicht op het aflopende veldje. Tot het begin van de 20^e eeuw was het grootste deel van het landgoed bedekt met heide. Deze werd door kudden schapen begraaasd. Ze werden gehouden voor de mest, de wol en het vlees. De meeste mest werd verzameld in de schaapskooi, waarna het (vermengd met heideplaggen) over de akker werd verspreid. De wol ging tot het begin van de 20-ste eeuw naar een wolfabriek in Veenendaal.

Vroeger was de heide veel soortenrijker dan tegenwoordig omdat niet alle delen van de heide even intensief werden begraaasd en de heide nog niet te lijden had van de huidige hoge stikstofneerslag uit de lucht. Het heideterrein wordt tegenwoordig in stand gehouden door het jaarlijks te laten begrazen door een schaapskudde en het om de 10 – 15 jaar pleksgewijs te maaien en af en toe boomopslag te verwijderen. Door het eenzijdige maaien en graasbeheer is struikheide sterk gaan domineren, waardoor andere karakteristieke soorten van schrale heide-graslanden zijn verdwenen. De soortenrijkdom (o.a. van vogels, hommels, graafwespen, graafbijen en mieren) zou kunnen worden vergroot door het maaien meer te faseren en kleine gedeelten te laten plaggen, zoals ook vroeger werd gedaan. Tegenwoordig kan daarbij de hulp van vrijwilligers vaak niet worden gemist. Het heideterreintje ligt nogal geïsoleerd van andere open gebieden, waardoor de kolonisatie van soorten, die zich slecht kunnen verbreiden, wordt bemoeilijkt.

- *Voor heideveld links.*
- *T-splitsing links.*
- *T-splitsing rechts.*
- *Eerste pad links.*
- *Drie kruisingen rechtdoor.*
- *Pad buigt naar rechts.*
- *Op kruising rechtdoor, u loopt in een beukenlaan.*

14. Beukenlaan.

Het landgoed Prattenburg staat bekend om zijn prachtige beukenlanen. Vooral in de herfst is dit een feest om te zien.

Een beuk kan eeuwen oud worden, maar als zo'n laanboom plotseling vrij komt te staan en zonnestralen de schors kunnen bereiken, dan kan zo'n gigant dodelijk getroffen worden. De beuk is door zijn dunne schors namelijk erg gevoelig voor direct zonlicht. Het vervangen van enkele beuken uit een laan door jongere exemplaren heeft dan ook vaak de dood van aangrenzende beuken tot gevolg. Als men een laan als zodanig in stand wil houden zal tegen de tijd dat veel beuken beginnen af te takelen de gehele laan verjongd moeten worden. Als echter besloten wordt om het bos ter plekke een meer natuurlijk karakter te geven behoeft er niet te worden ingegrepen. Op de opengevallen plekken slaan dan vanzelf weer nieuwe beuken op. De stam van een beuk die vrijstaand is opgegroeid wordt vaak beschermd door laag hangende takken. Op Prattenburg wordt er voor gekozen

om een deel van de lanen te verjongen uit oogpunt van cultuurhistorie en structuur van het landgoed.

- *Derde pad rechts.*
- *Eerste pad links.*
- *Eerste kruising rechtdoor.*

15. Opvang regenwater.

In een heuvelachtig gebied, zoals Prattenburg, zijn langs hellende bospaden vaak grote kuilen (watergaten) gegraven om tijdens hevige regenval afstromend water op te vangen, waardoor het langzaam in de bodem kan wegzakken. Zo wordt erosie voor een deel voorkomen. Mossen spelen eveneens een belangrijke rol bij het vasthouden van regenwater. Een mosdek werkt als een reusachtige spons, die veel water in zich kan opnemen en het daarna geleidelijk aan de omgeving afgeeft. Mos is dus belangrijk voor de waterhuishouding van het bos.

- *Eerste kruising links.*

16. Pompstation.

Via dit station wordt het in Veenendaal opgepompte water over de Heuvelrug richting Elst geleid (vergelijk nr. 11). Intussen wordt er zoveel water aan de Utrechtse Heuvelrug onttrokken dat er verdrogingverschijnselen optreden. Dit is vooral te zien aan de vegetatie in de kwelgebieden aan de voet van de Heuvelrug: veel zeldzame plantensoorten zijn hier verdwenen. Het grondwatersysteem zou enigszins kunnen worden hersteld door verdamping (via naaldbomen) tegen te gaan en door de afvoer van kwelwater te vertragen. Het komt neer op: water vasthouden, bergen en langzaam afvoeren.

- *Op T-kruising naar links en gelijk naar rechts.*
- *Eerste pad naar rechtsaf.*
- *Hekje door en naar links.*

We hopen dat u een fijne fietstocht heeft gehad en nodigen u uit om ook andere wandel- en fietstochten van IVN Veenendaal-Rhenen te verkennen.

Zie hiervoor <https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen-eo/op-pad-0>

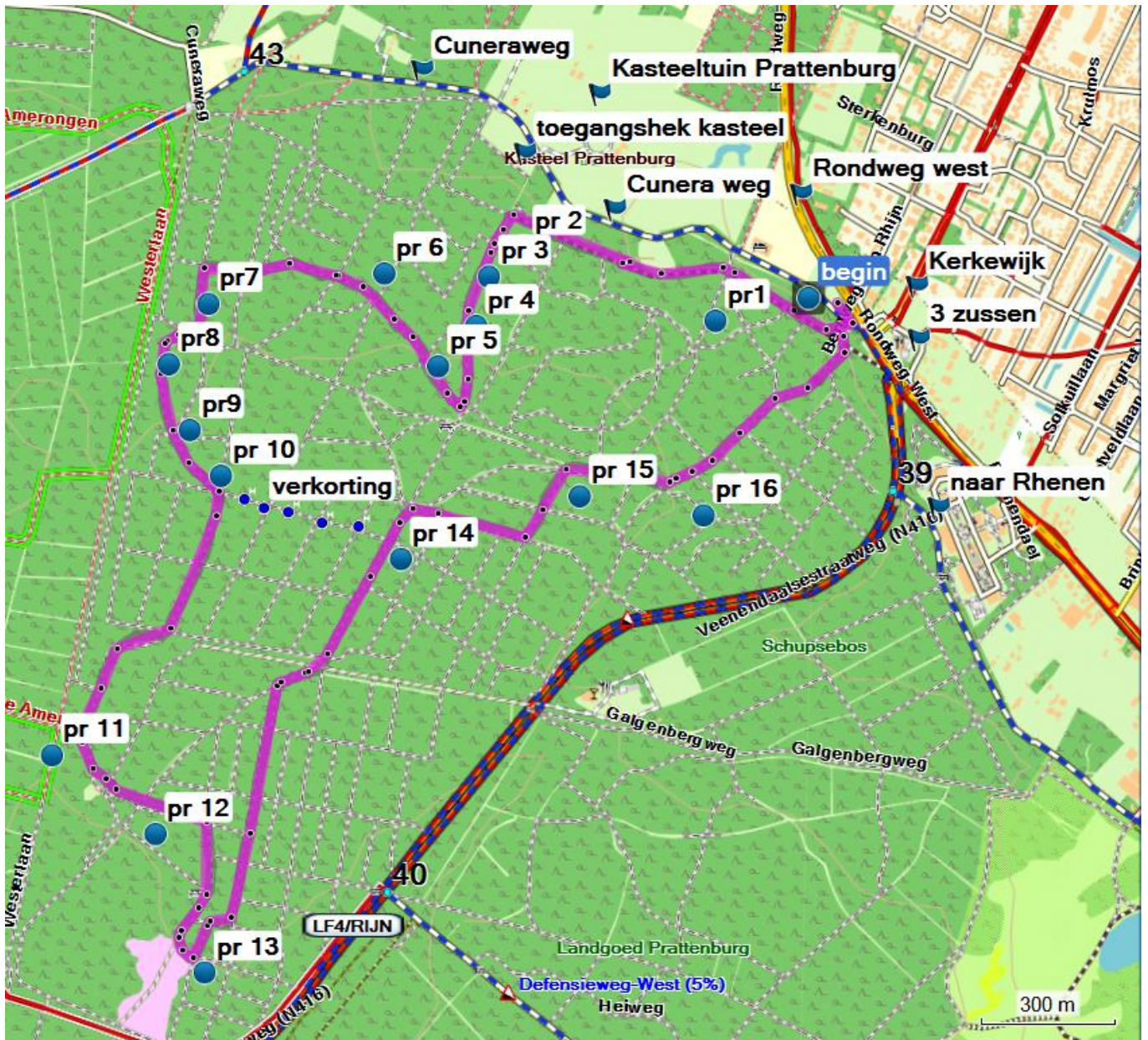
- Natuurpad "Prattenburg"
- Natuurpad "Elsterberg"
- Natuurpad "Grebbeberg"
- Natuurpad "De Holle Boom"
- Natuurpad "Egelmeer"
- Natuurpad "Plantage Willem III"
- Fietsroute "Door bos en Binnenveld"
- Fietsroute "Fietsen langs forten"
- Fietsroute "Veerpontroute"
- Fietsroute "Grote graanmolens en groene grenzen".

IVN (Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid) is een landelijke natuur- en milieuvereniging die werkt aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven. IVN Veenendaal-Rhenen organiseert allerlei activiteiten voor jeugd en volwassenen zoals excursies, lezingen, cursussen en educatieve activiteiten voor schoolklassen.

Bezoek voor een volledig overzicht onze website:
<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen>.

Indien u nadere inlichtingen wilt, of zich wilt opgeven als lid kunt u mailen naar:
secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl.

IVN Natuurpad Landgoed Prattenburg

Kaartje toegang naar de Groene Entree

